

ΧΑΡΗΣ ΨΑΛΤΗΣ

Δεσμευμένες στη λύση Διζωνικής Δικαιοδικής Ομοσπονδίας οι δύο κοινότητες

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Στην Αντιγόνη Σολομωνίδου-Δρουσιώτου
antigoni.drousioutou@phileleftheros.com

Δεσμευμένη στη λύση της Διζωνικής Δικαιοδικής Ομοσπονδίας εξακολουθεί να είναι η πλειοψηφία των δύο κοινοτήτων, σύμφωνα με την πρόσφατη έρευνα «The Internally Displaced in Cyprus and Return Intentions: Social Psychological, Sociological and Political Determinants», στην οποία συμμετείχε το Πανεπιστήμιο Κύπρου με τον αναπληρωτή καθηγητή Κοινωνικής και Αναπτυξιακής Ψυχολογίας Χάρη Ψάλτη. Το θέμα της παρέμβασης της Τουρκίας στο θέμα της διαχείρισης των υδρογονανθράκων, όπως φαίνεται από την έρευνα, απασχολεί την πλειοψηφία και των δύο κοινοτήτων, γι' αυτό είναι σημαντικό σε περίπτωση επαναδιαπραγμάτευσης να διευκρινιστεί το πλάνο εξόρυξης των υδρογονανθράκων με όλους τους εμπλεκόμενους, με έναν τρόπο που όλοι θα κερδίζουν.

Βλέπουν θετικά την ιδέα μιας Επιτροπής Αλήθειας και Συμφιλίωσης

-Γιατί επιλέξατε την πρώτη παρουσίαση της τελευταίας σας έρευνας να την κάνετε στο Λονδίνο;
-Είχα προγραμματισμένη επίσκεψη στο Πανεπιστήμιο του Cambridge όπου θα μιλήσω για τα αποτελέσματα

της αποτυχημένης πολιτικής του «Δεν Ξεχνώ» στο εκπαιδευτικό μας σύστημα, το οποίο δυστυχώς έφερε τα αντίθετα αποτελέσματα από την επιθυμητή επανένωση του τόπου μας, με μεγάλη μερίδα της νέας γενιάς να μην επιθυμεί την επανένωση αλλά τον διαχωρισμό. Με την ευκαιρία της επίσκεψής μου θα κάνω ενδεχομένως και μια ομιλία για τα αποτελέσματα της πρόσφατης μας έρευνας στην ομογένεια στο Λονδίνο.

-Πώς θα αξιοποιήσετε τα ευρήματά;

-Θα δημοσιευθούν σε επιστημονικά περιοδικά και θα σταλούν σε ενδιαφερόμενα μέρη. Η έρευνα φέρει τον τίτλο «The Internally Displaced in Cyprus and Return Intentions: Social Psychological, Sociological and Political Determinants» και έχει χρηματοδοτηθεί από το Ίδρυμα Α. Λεβέντης μετά από εσωτερικό διαγωνισμό στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Αφορά έρευνα με αντιπροσωπευτικό δείγμα στην κάθε κοινότητα (801 Τ/Κ και 811 Ε/Κ) με συνεντεύξεις από σπίτι σε σπίτι την περίοδο Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2017. Την έρευνα αυτή ανέλαβε πρόσφατα διεπιστημονική ομάδα από τα Πανεπιστήμια Κύπρου, Πανεπιστήμιο του Κεντ (Νεόφυτος Λοϊζίδης), Πανεπιστήμιο του Keele (Huseyin Cakal), Πανεπιστήμιο του St. Mary's (Djordje Stefanovic) και Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης (Miles Hewstone).

-Ποια τα συμπεράσματα από τη σύγκριση της κοινωνιο-ψυχολογικής ανάλυσης των τουρκοκυπριακών και ελληνοκυπριακών Εκλογών και της σχέσης τους με την επίλυση του Κυπριακού;

-Η κατάρρευση των συνομιλιών στο Κραν Μοντάνα επέφερε ένα σημαντικό πλήγμα στις δικοινοτικές σχέσεις σε ένα σημαντικό μετακινούμενο ποσοστό και των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων που υπολογίζεται μεταξύ 20-25% του πληθυσμού, το οποίο δεν παρουσιάζει την ίδια ετοιμότητα για λύση σήμερα, την οποία όμως παρουσίαζε πριν το Κραν Μοντάνα και έτεινε τότε να δημιουργήσει πλειοψηφικό ρεύμα, αφού τα ποσοστά αυτά προστίθονταν σε ένα άλλο 20-30% που είχαν πιο ξεκάθαρη θέση υπέρ της λύσης του προβλήματος στη βάση ΔΔΟ. Αυτή η μεταστροφή σε μέρος των ψηφοφόρων

Υπέρ της ΔΔΟ το 86% των Τ/κ και 58,2% των Ε/κ

συνεπώς έχει τον χαρακτήρα του ευμετάβλητου και αν ξαναδημιουργηθεί με σειρά μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης καλύτερο κλίμα, μπορούν να μετακινήθουν εκ νέου σε θετικότερη στάση. Σε αυτό συντείνει και το εύρημα ότι ακόμη και μετά το Κραν Μοντάνα η πλειοψηφία των δύο κοινοτήτων παραμένει δεσμευμένη στη λύση της Διζωνικής Δικαιοδικής Ομοσπονδίας.

-Αρα δεν γίνονται αποδεκτές οι συζητήσεις για νέα βάση συνομιλιών που ακούγονται όλο και πιο πολύ;

-Όχι, δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτές είτε από τη μια είτε από την άλλη κοινότητα. Η επιλογή των δύο κρατών ενώ είναι ικανοποιητική για το 60,6% των Τ/κ, απορρίπτεται ξεκάθαρα από το 70,8% των Ε/κ. Αντίθετα το ενιαίο κράτος ενώ θεωρείται ικανοποιητική λύση από το 77,5% των Ε/κ, ωστόσο απορρίπτεται από το 61,8% των Τ/κ. Η λύση Διζωνική Δικαιοδική Ομοσπονδία εξακολουθεί, δηλαδή, ξεκάθαρα να είναι η μόνη που μπορεί να γίνει αποδεκτή και από τις δύο κοινότητες. Το ποσοστό των Τ/κ, που είτε αποδέχονται ως λύση ανάγκης είτε ως ικανοποιητική λύση τη ΔΔΟ, είναι 86%, ενώ των Ε/κ είναι 58,2%.

-Δέχονται το πλαίσιο Ικωυτές;

-Όπως παρουσιάστηκε στον Τύπο φαίνεται για την πλειοψηφία Ε/κ και Τ/κ ένα πλαίσιο λύσης στο οποίο τηρούν στάση αναποφάσιστου. Αυτό ίσως οφείλεται στο γεγονός ότι δεν συζητήθηκε στη λεπτομέρεια του στην προεκλογική περίοδο ούτε στη μια ούτε στην άλλη κοινότητα και για μεγάλη μερίδα του πληθυσμού υπάρχει άγνοια για το ακριβές περιεχόμενό του. Το άλλο πλεονέκτημα της

προσέγγισης ενός συνολικού πακέτου είναι ότι αποφεύγει τη λογική επιμέρους στοιχείων πάρε-δώσε (π.χ. Μόρφου για την εκ περιτροπής προεδρία), οι οποίες δεν βρίσκουν ανταπόκριση σε καμία από τις δύο κοινότητες. Το πακέτο για τους Ε/κ θα πρέπει να καταφέρει να ανταποκριθεί στον κύριο φόβο των Ε/κ που φαίνεται να τροφοδοτεί τις ανησυχίες μεγάλου μέρους αυτών των πολιτών. Και αυτός είναι ο φόβος της παρέμβασης της Τουρκίας στα εσωτερικά της Ομόσπονδης Κύπρου, με αποτέλεσμα τη δυσλειτουργία του κράτους ή τη δημογραφική αλλοίωση της Κύπρου.

-Η ανησυχία ότι η Τουρκία θα παρεμβαίνει στα τη διαχείριση των υδρογονανθράκων;

-Ναι, κατ' ακρίβεια αυτό το ενδεχόμενο απασχολεί την πλειοψηφία και των δύο κοινοτήτων και για αυτό είναι σημαντικό σε περίπτωση επαναδιαπραγμάτευσης να διευκρινιστεί και το πλάνο εξόρυξης των υδρογονανθράκων με όλους τους εμπλεκόμενους με έναν τρόπο που όλοι θα κερδίζουν. Κοινές ανησυχίες των δύο κοινοτήτων όπως έδειξαν και παλαιότερα έρευνες του Seed είναι αφοσίωση των πολιτών στην Τουρκία αντί στο ομόσπονδο κράτος, το ενδεχόμενο αδιεξόδων στη λήψη αποφάσεων, το ενδεχόμενο δημιουργίας εντάσεων από εξτρεμιστές και την παρέμβαση της ορθόδοξης εκκλησίας στα τουρκοκυπριακά κράτος. Κοινή ελπίδα των δύο κοινοτήτων είναι το ενδεχόμενο οικονομικής ευμάρειας μέσα από οικονομική ανάπτυξη, η διαφάνεια ότι υπάρχει ενδεχόμενο να χάσουν άνθρωποι τη δουλειά τους και η ικανοποίηση της επιθυμίας για ελεύθερη διακίνηση σε όλη την επικράτεια της Κύπρου.

-Πώς βλέπουν την εφαρμογή μιας ενδεχόμενης λύσης;

-Είναι γενικά ενθαρρυντικό το γεγονός ότι σημαντικά λιγότερο ποσοστό Τουρκοκυπρίων σε σύγκριση με Ελληνοκυπρίους έχουν φοβίες για τη βιωσιμότητα της λύσης και το γεγονός ότι αυτές κυρίως έχουν να κάνουν με τον επιτυχή διαμοιρασμό της εξουσίας, λειτουργικότητα και αμεροληψία των ομοσπονδιακών δομών. Συνεπώς αυτό τονίζει τη σημασία μιας γενναϊόδωρης και πειστικής προσέγγισης από την πλευρά των Ελληνοκυπρίων με αντάλλαγμα μια ικανοποιητική ρύθμιση στο θέμα των εγγυήσεων και αποχώρηση του τουρκοκυπριακού στρατού που δίνουν λαβή στη μελλοντική επιρροή της Τουρκίας στην Κύπρο, που είναι και η κύρια ανησυχία της πλειοψηφίας των Ελληνοκυπρίων.

-Πώς αντιμετωπίζονται οι φόβοι και τα πάθη;

-Το πιο σημαντικό είναι ότι όλο και μεγαλύτερο μέρος των δύο κοινοτήτων βλέπει θετικά την ιδέα μιας Επιτροπής Αλήθειας και Συμφιλίωσης, η οποία θα καταφέρει να αναδιαμορφώσει την εκδικητικότητα και μνησικακία μέσα στις δύο κοινότητες. Αν μάλιστα αυτό συνδυαστεί με βήματα στην εκπαίδευση και ειδικά την ανασύσταση των μονόπλευρων αφηγήσεων θυματοποίησης της Ιστορίας, που τροφοδοτούν τους φόβους των δύο κοινοτήτων και στις οποίες σταχάζονται μέχρι σήμερα και τα δύο εκπαιδευτικά συστήματα μπορεί να υπάρξει ξανά η δημιουργία σύγκλισης και τελικής επίλυσης του προβλήματος, αφού οι θέσεις υπέρ της επαναπροσέγγισης θα ενδυναμωθούν και οι φοβίες για τη λύση μεγάλου μέρους του πληθυσμού επίσης θα μειωθούν.

Δεν έκλεισε το παράθυρο για λύση

-Έκλεισε ή όχι το παράθυρο συμβιβαστικής λύσης του Κυπριακού που άνοιξε την περίοδο 2003-2004;

-Δεν έχει κλείσει ακόμη. Αυτό δείχνει η ανάλυση του ιδεολογικού προφίλ των ψηφοφόρων στην τουρκοκυπριακή κοινότητα που θα έχουν δικαίωμα ψήφου σε ενδεχόμενο δημοψήφισμα και στηρίζεται στα ακόλουθα τέσσερα στοιχεία. Πρώτο τη διαρκώς αυξανόμενη αποδοχή της Διζωνικής Δικαιοδικής Ομοσπονδίας ως ικανοποιητικής λύσης μέσα στην τουρκοκυπριακή κοινότητα τα τελευταία 10 χρόνια (είτε ως αναγκαιότητα είτε ως επιθυμητή λύση). Δεύτερο τη βελτίωση της ποιότητας των διακοινοτικών σχέσεων τα τελευταία 10 χρόνια. Τρίτο τη σύνθεση των ψηφοφόρων του νέου κόμματος του Κουντρέτ Οζερσάι και τέταρτο την πολιτική συμπεριφορά των στόμων με μεικτή τ/κ-τουρκική καταγωγή και μεγαλύτερων πολιτογραφημένων εποίκων, η οποία δεν είναι τόσο αρνητική όσο οι πλείστοι Ελληνοκύπριοι πιστεύουν λανθασμένα με εξαίρεση ένα μικρό μέρος τους που χαρακτηρίζεται από τουρκοκεντρικές, εθνικιστικές και θρησκευτικές αντιλήψεις που με τη βοήθεια εθνικιστικών και θρησκευτικών κύκλων στην Τουρκία μπορούν να παρεμβάλουν εμπόδια στη λύση του κυπριακού προβλήματος.

Θα πρέπει να μας ανησυχήσει το ενδεχόμενο να καταστεί η Κύπρος το «τρόπαιο» στις επερχόμενες τουρκικές εκλογές μέσα από προσάρτηση των κατεχομένων με την Τουρκία

-Πώς λειτουργήσει το παράθυρο δικοινοτικής συνεργασίας και επαφής που άνοιξε το 2003;

-Πρέπει να τύχει περαιτέρω αξιοποίησης για δικοινοτική επαφή και συνεργασία ως ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που μπορούν να εδραιώσουν περισσότερο την επιθυμία των Τουρκοκυπρίων για συμβίωση με τους Ελληνοκυπρίους παρά τις πολιτικές εξελίξεις των εκλογών (με το UBP να έρχεται πρώτο κόμμα) που μπορούν να αποτελέσουν σύντομα μια αρνητική παρένθεση αν η ελληνοκυπριακή κοινότητα αντίληφθει το πραγματικό δικαίωμα του επόμενου εξμήνου. Ο Μουσταφά Ακιντζί φαίνεται να μπορεί να πάρει θέσεις που θα φέρουν το Κυπριακό σε πορεία επίλυσης με τη στήριξη του πλαισίου Κουτρεσέρ, αλλά αυτό το παράθυρο ευκαιρίας φαίνεται να κλείνει οριστικά με το τέλος της θητείας του το 2020.

-Και μετά;

-Αυτό που θα ακολουθήσει είναι δύσκολο να προβλεφθεί. Ωστόσο θα πρέπει να μας ανησυχήσει το ενδεχόμενο να καταστεί η Κύπρος το «τρόπαιο» στις επερχόμενες τουρκικές εκλογές μέσα από προσάρτηση των κατεχομένων με την Τουρκία. Η ανησυχία αυτή εξελίχθηκε μήκη στη διάρκεια συζήτησης πρόσφατα όταν η Μεράλ Αξενέρ, που ενδεχομένως θα είναι η ανθυποψήφια του κ. Εργατόν στις επερχόμενες εκλογές, προκάλεσε την τουρκική κυβέρνηση για να αποδείξει τον πατριωτισμό της, να οργανώσει μαζί με τις εκλογές στην Τουρκία και δημοψήφισμα στην Κύπρο για προσάρτηση των κατεχομένων στην Τουρκία. Προτείνει, δηλαδή, το πρότυπο της Κριμαίας για την Κύπρο.

Διαφορετικές οι ανησυχίες Ε/κ και Τ/κ σε ενδεχόμενη λύση

-Ποια ήταν η πρώτη εικόνα που δόθηκε από τις «εκλογές» στα κατεχόμενα;

-Στη δημόσια συζήτηση ήταν γενικά κάπως απογοητευτική για τις προοπτικές επίλυσης του Κυπριακού. Ωστόσο για όσους παρακολούθησαν στενά την προεκλογική περίοδο στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, το σενάριο «κυβέρνησης» χωρίς το UBP (που σίγουρα θα έρχονταν πρώτο σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις) δεν είχε ποτέ αποκλειστεί. Από τη στιγμή που αυτό το σενάριο θα υλοποιείτο, θα έδινε και προς τη διεθνή κοινότητα ένα θετικό μήνυμα για ετοιμότητα για μια τελευταία προσπάθεια στο Κυπριακό μετά τις εκλογές στις ελεύθερες περιοχές.

-Η επιθυμία των παραγόντων που θέλουν τη λύση του Κυπριακού οδηγεί στη συνεργασία αριστέρων κομμάτων με το νέο Κόμμα του Λαού;

-Αυτό έχει να κάνει με τα σημαντικά εμπόδια που κατάφερε να παρεμβάλει η προηγούμενη δεξιά «κυβέρνηση» του Κόμματος Εθνικής Ενότητας στην προσπάθεια Ακιντζί για λύση του προβλήματος, με την παραχώρηση νέων πολιτογραφημένων σε εποίκους, φορολόγηση βοήθειας εγκλωβισμένων, προσκόμματα στο άνοιγμα νέων οδοφραγμάτων, απαγόρευση λειτουργιών εκκλησιών στα κατεχόμενα. Αν και οι πρώτες ενδείξεις από την τουρκοκυπριακή κοινότητα δεν ήταν ενθαρρυντικές με την απόσυρση του χάρτη και τους όρους για επανέναρ-

ξη των συνομιλιών στη βάση χρονοδιαγράμματος, ωστόσο αν τελικά η διαδικασία προχωρήσει μετά την κρίση στην ΑΟΖ, τα εμπόδια που θα παρεμβάλλονται από την «κυβέρνηση» αναμένονται λιγότερα. Απέφυγαν να μιλήσουν για το Κυπριακό στο κοινό τους πρόγραμμα.

-Πού θα μπορούσε να στηριχθεί μια τέτοια συνεργασία στη βάση του ιδεολογικού προφίλ των ψηφοφόρων;

-Βάσει της κοινωνιο-ψυχολογικής μας έρευνας, που ολοκληρώθηκε την περίοδο 23 Νοεμβρίου - 20 Δεκεμβρίου 2017, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η πρόσφατη κατάρρευση των συνομιλιών στο Κραν Μοντάνα και η συνακόλουθη απογοήτευση των Τουρκοκυπρίων συντέινει στην ενδυνάμωση του δεξιού Κόμματος Εθνικής Ενότητας και την αποδυνάμωση του Ρεπουμπλικανικού Τουρκοκυπριακού Κόμματος που παραδοσιακά στηρίζει τη λύση της ομοσπονδίας. Ωστόσο αυτή η πρόσκαιρη απογοήτευση δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως εκφραστική των βαθύτερων κοινωνιο-ψυχολογικών προσανατολισμών της τουρκοκυπριακής κοινότητας προς την ελληνοκυπριακή κοινότητα.

-Εφικτές οι θετικές εξελίξεις στο Κυπριακό;

-Η ανάλυση των αποτελεσμάτων της πρόσφατης μας έρευνας αφήνει αρκετό περιθώριο για θετικές εξελίξεις στο Κυπριακό, είναι όμως και ενδεικτική της έντασης που μπορεί να δημιουργηθεί μεταξύ ενός τουρκοκεντρικού μπλοκ που συνθέτει εθνικιστικές ιδέες με τους θρησκευτικούς προσανατολισμούς του κυβερνώτος ΑΚΡ στην Τουρκία στην περίπτωση που η τουρκοκυπριακή κοινότητα, με ενδυναμωμένους κυπροκεντρικούς προσανατολισμούς μπορεί να κινηθεί εκ νέου προς τη λύση του Κυπριακού. Ενδεχομένως η πρόσφατη κρίση με την εφημερίδα «Αφρικό» με συμμετοχή στόμων που ανήκουν στη κομματική νεολαία «ΑΚΡ Κύπρου»

να είναι και εν μέρει αντίδραση της προσπάθειας αποκλεισμού αυτού του ιδεολογικού μπλοκ από τις δομές της «εξουσίας» από τη νέα τετρακομματική «κυβέρνηση» που δημιουργήθηκε.

-Ποια η στάση των Ελληνοκυπρίων ψηφοφόρων σε διάφορες μορφές λύσης του προβλήματος;

-Τον Δεκέμβριο 2017 είχε ως εξής: Διατήρηση του status quo: 51,2% απορρίπτουν, 38,5% αποδέχονται ως λύση ανάγκης και 10,3% αποδέχονται ως ικανο-

ποιητική. Διζωνική Δικαιοδική Ομοσπονδία: 41,7% απορρίπτουν, 36,3% αποδέχονται ως λύση ανάγκης, και 21,9% αποδέχονται ως ικανοποιητική. Ενιαίο κράτος: 13,6% απορρίπτουν, 8,9% αποδέχονται ως λύση ανάγκης και 77,5% αποδέχονται ως ικανοποιητική. Δύο κράτη: 70,8% απορρίπτουν, 17,6% αποδέχονται ως λύση ανάγκης και 11,6% αποδέχονται ως ικανοποιητική.

-Ποιες είναι οι κύριες ανησυχίες των Ελληνοκυπρίων που μπορούν να τους οδηγήσουν

στην απόρριψη της ΔΔΟ σε ενδεχόμενο νέο δημοψήφισμα;

-Το 48% δεν ανησυχεί ότι κόσμος θα χάσει τις δουλειές του λόγω λύσης του κυπριακού προβλήματος, 44% δεν πιστεύει ότι οι Ελληνοκύπριοι θα προσπαθήσουν να περιθωριοποιήσουν ή εκδιώξουν τους Τουρκοκυπρίους από τις ομοσπονδιακές δομές. Επίσης 54,5% δεν εκφράζει ανησυχία ότι η Ελλάδα θα προσπαθεί να παρεμβαίνει στα εσωτερικά του ομόσπονδου κράτους. Το 59% ανησυχεί για παραβίαση συμφωνημένων χρονοδιαγραμμάτων, 60% για ένταση τους πρώτους μήνες ή χρόνια που θα οδηγήσουν σε κατάρρευση της συνομιλίας, 64,3% προβλήματα με την επιστροφή περιουσιών, 67,2% ότι το κόστος της λύσης στην αρχή θα είναι πολύ υψηλό, 70% για ενδεχόμενη μεροληπτική στάση αξιωματούχων του ομοσπονδιακού κράτους υπέρ των μελών της κοινότητάς τους, 72,6% για αδιέξοδα στη λήψη αποφάσεων, 75,5% ότι η τουρκοκυπριακή πολιτεία θα θελήσει να αποσπασθεί στο μέλλον. Σε ανησυχίες που αφορούν την Τουρκία ή τη στάση των εκ Τουρκίας τα ποσοστά είναι ψηλότερα: 87,2% για παρεμβάσεις της Τουρκίας στα εσωτερικά του Ομόσπονδου κράτους, 85,6% εκφράζουν ανησυχία ότι οι εποίκοι θα είναι περισσότερο αφοσιωμένοι στην Τουρκία παρά στο Ομόσπονδο κράτος.

-Ποιες οι κύριες ανησυχίες της τουρκοκυπριακής κοινότητας;

-Οι κύριες ανησυχίες αφορούν την αμεροληψία δικαστών και αστυνομικών μετά τη λύση και το ενδεχόμενο οι Ε/κ να επιδιώκουν να τους παραμερίσουν από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Υπάρχουν επίσης και ανησυχίες όπως δημιουργία προβλημάτων από εθνικιστές και η Εκκλησία να παρεμβαίνει στη λήψη αποφάσεων του ομόσπονδου κράτους. Αυτό παρεμπιπτόντως συμπεριφέρεται και η πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων (61,7% και 68,8% αντίστοιχα).